

Forord

Herregårdene i Danmark var indtil starten af 1900-tallet de største arbejdspladser på landet. Generationer af moderne danskere får dog oftest fortalt historien om samfundets store arbejderklasse som noget, der knyttede sig til industrialiseringen i de store byer. Langt mindre beskrevet og mere ukendt er historien om den store gruppe af jordløse landarbejdere og tjenestefolk, der var tilknyttet herregårdene som køkkenpiger, tjenere, lugekoner, kuske, stuepiger, skov- og markarbejdere med mange flere. Deres historie udgør en mindst lige så vigtig del af vores fælles danmarkshistorie, og trods flere års international interesse i emnet er området fortsat underbelyst i dansk sammenhæng.

De 730 danske herregårde har netop som arbejdspladser, og som kulturelle og politiske institutioner, præget den danske befolknings virkelighed gennem århundreder. Langt de fleste danskers forfædre har således været en del af herregårdens verden. Det gælder for få som herskab, men for de fleste som bønder, landarbejdere eller tjenestefolk.

Herskab og tjenestefolk udgjorde to grundpiller i herregårdens verden, så hvis vi vil forstå herregårdens historie, er det derfor også nødvendigt at øge forståelsen

af husholdets daglige arbejde og deres indbyrdes forhold – samt forholdet mellem herskab og tjenestefolk. Gennem en række fagfællebedømte artikler om emnet tager denne bog dermed første skridt på vejen mod at skabe et indblik i livet for de mennesker, der dannede rygraden i den store husholdning. Men da emnet som nævnt er underbeslyt i dansk kontekst, markerer artiklerne i denne bog også et vendepunkt, da emnet nu og i de kommende år udgør et altoverskyggende satsningsområde for Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum – ikke blot forskningsmæssigt, men også formidlingsmæssigt. Der vil således løbende blive publiceret om emnet fremover.

Som de øvrige år er det dog også muligt at læse om andre spændende aspekter af herregårdens forunderlige verden. Nanna Harritz Rahbek fra Museum Østjylland beretter således om det enestående fund af tre store 1600-tals teglovne i Auning ved *Gammel Estrup*, og Ann Vibeke Knudsen skriver om danske herregårde som yndet motiv for fotografer og giver i artiklen et bud på herregårdsfotografiets historie fra de tidligste teknikker til det moderne fotografi omkring år 1900. Edith Marie Rosenmeier skriver om Medhjælperloven af 1921 og dens betydning for medarbejdere i husholdningerne frem til i

dag, mens Søren Broberg Knudsen fortæller om et andet 100-årsjubiléum, nemlig den dramatiske historie om opløsningen af stamhuset Gammel Estrup i 1921.

Endelig kan man i bogen læse en række artikler om forskellige aspekter af historien om herregården *Sønder-skov* i Vejen Kommune. Kirsten Lund-Andersen beskriver således både de tidligere og nuværende udformninger af den smukke herregårdshave, mens Anders Toftgaard giver et spændende indblik i historien om en række lærredstapeter, hvor otte forskellige motiver er hentet

fra den franske roman *Les Aventures de Télémaque* fra 1699. Endelig fortæller Nick Schaadt historien om *Sønderskovs* sidste storhedstid som beboet herregård i starten af 1900-tallet.

Som altid står her til sidst kun tilbage at ønske læseren god fornøjelse – den strålende historie om herregårdene stopper naturligvis aldrig.

Gammel Estrup den 31. august 2021
Britta Andersen, museumsdirektør